

SZÁLER PÉTER FORDÍTÁSA

A két tolvaj

Előszó a fordításhoz

A purāṇákról általános megállapításként elmondhatjuk, hogy a hindu mitológia kifogyhatatlan tárházai. A mítoszok alapvetően „útjelző táblákként” szolgáltak az emberek hétköznapi életében. Az istenekről, félistenekről, természetfeletti erővel rendelkező bölcsekről szóló különféle kegyes történetek mellett itt-ott találhatunk egy-egy olyan elbeszélést is, amelyek inkább a hétköznapi ember életéből táplálkoznak. Természetesen nem szabad elfelednünk, hogy ezek a mesék is a hindu vallás körében születtek, és a mítoszokhoz hasonló funkciót töltenek be.

A Brahmāṇḍa-purāṇából származó, alábbiakban közölt szemelvény a tolvajlás problematikáját járja körül. A történet keretét (ezt a fordításból mellőztem) Indra és Bṛhaspati különféle bűnökről való beszélgetése adja. A keretelbeszélésben Bṛhaspati Indra tanítómestereként elemzi a különféle gaztetteket erkölcsi szempontból. Az alábbi történettel a lopás megítélésének bonyolultságát illusztrálja Bṛhaspati, az istenek tanítómestere.

A tolvaj-kép nem ismeretlen a magyar kultúrában sem. Rózsa Sándortól kezdve Robin Hoodig rengeteg rabló tárul elénk követendő példaként. Számunkra is ismert probléma, hogy mennyire számít bűnnek az, ha az igazság nevében követjük el a lopást. Ezt a kérdést feszegeti Bṛhaspati példameséje.

A történet sajátossága, hogy párhuzamba állít két különböző rablótípust. Dvidzsavarman, a lelkiismeretes vadász, a tolvaj által ellopott dolgokat rabolja el, hogy azokat üdvös cselekedetekre fordítsa. Noha jó cél vezérli, halála után mégis vezekélnie kell a bűneiért.

Vadszra, Dvidzsavarman tökéletes ellentétéként, a tipikus, megalkuvást nem ismerő tolvajt alakítja. Őt csakis saját önös érdekei vezérlik. A karma-tan sajátosságának köszönhetően azonban Dvidzsavarmanhoz hasonlóan ő is a mennybe kerül, hiszen az általa ellopott dolgokból üdvös cselekedet származott.

A példamesét a két szereplő közti ellentét döntően meghatározza. Az ind tradíció nem áll ki az erényes tolvajlás mellett, nem menti fel a rablókat azért, mert jó cél érdekében követtek el bűnöket. Másrészt viszont nem is zárja ki annak a lehetőségét, hogy a tolvajlásból is származhat érdem.

A két tolvaj

Régen Kánycsipuramban élt egy Vadszra nevű tolvaj. Ebben a kiváló, nagyhatalmú városban csupa boldog és tisztességes ember lakott. Ez a tolvaj éppen itt csent el ele-

inte kisebb, majd egyre nagyobb dolgokat. Miután már sok holmit összelopkodott, az éjszaka kellős közepén az erdőben egy gödröt ásott, és elrejtette oda a kincseit. Dolga végeztével távozott.

Később egy vadász jött arra tűzifát cipelve. Észrevette a földbe rejtett kincseket, és elvitte azoknak egy tizedrészét. A gödröt egy nagy kővel fedte le, és beborította annyi földdel, amennyi az erejéből telt.

Vadzra eközben még nagyobb vagyona vágyott, így hát visszatért a városba. Miután ismét elegendő pénzt sikerült összerabolnia, azokat is a gödörbe rejtette.

A vadász otthon boldogan mesélte el a történeteket a feleségének:

– Miközben a kietlen úton fát cipeltem, ezt a nagy halom pénzt szereztem. Ó, te mohó asszony, jól rakd ezt el!

Miután meghallgatta férje szavát, az asszony elrejtette a pénzt a házban. Azután elgondolkodva, ezt a beszédet mondta a férjének:

– Az a bráhmána, aki folyton itt járkált, egyszer így szólt hozzám: Ha a vagyont a négy varnába tartozóak közül a nagyszerencséjű, erényes nők edényében helyezik el, az nagyon gyorsan megsokszorozódik, azonban Válmíki átka miatt a vadászok, erdőkerülők és más alsó kasztba tartozó népségek körében a gazdagság nem időz sokáig. Korábban már megtapasztaltuk, hogy az ő szava sohasem lehet hamis. Ezért csak az a vagyona maradjon meg nálunk sokáig, amelyet erőfeszítéssel értünk el, minden más távozzon tőlünk! Ezt a véletlen szülte vagyont ezért használd fel a dharma céljából! Készíts belőle ragyogó kutakat, víztározókat és más hasonló üdvös építményeket!

Miután végighallgatta feleségének a felébredt lelkiismerete által diktált beszédét, köröskörül vizet rejtő helyekre bukkant. Ezt követően a nagy vagyomból keleten egy tökéletes, tiszta vizű tó készítésébe fogott. Noha már az összes pénzét odaadta az építészeknek, a munka még mindig nem volt kész, így a vadászt aggodalom töltötte el, és végül így határozott:

– Titokban követni fogom a Vadzsra nevű tolvajt, aki sok kincset rejtett el a földben. Az ő pénzét fogom apránként elhozni.

Így tehát követte Vadzsrát, és a pénzt elcsenve befejezte a töltést. Középen Visnu templomát vízzel vette körül. Az a nagy, kiszáríthatatlan vizű tó gyönyörű lett. A töltés közepén Sivának is készített egy templomot. Ezt követően kiirtotta a dúsan burjánzó erdőket, és sok kiváló szántóföldet hozott létre. Végül földeket osztott szét a bráhmanák és az istenek közt, majd magához hívta őket. Arannyal, ruhákkal és más luxuscikkekkel örvendeztette meg mindjüket, és így szólt hozzájuk:

– Én, a Viradatta nevű fakereskedő vadász, ki vagyok ahhoz, hogy gátat vagy templomot építsek? Hogy lennék képes szántóföldeket vagy lakhelyeket készíttetni a bráhmanák számára? Ó bráhmanák, mindez a ti jóindulatotoknak köszönhetően készült el.

– Jól beszélsz – helyeselték a nemeslelkű, jeles bráhmanák, majd elégedetten a Dvidzsavarman¹ nevet adták neki, a feleségét pedig Sílavatínak² nevezték el.

¹ Dvidzsavarman név jelentése: „a bráhmanák (szó szerint kétszerszületettek) védelmezője”.

² Sílavatí név jelentése: „erényes nő”.

Dvidzsavarman a családjával együtt ott lakott, hogy védelmezhesse a bráhma nákat. A puró hitától³ a város a Dévarátapura⁴ nevet kapta, mivel az összes bráhma náat megelégedéssel töltötte el.

Az idő elteltével Dvidzsavarman a halál hatalmába került. Ekkor eljöttek Jama, Brahmá, Visnu és Siva követei. Hatalmas veszekedés tört ki köztük, amely az istenek és a démonok közti háborúhoz volt hasonló. Ekkor a bölcs Nárada így szólt hozzájuk:

– Ne vitatkozzatok fölöslegesen! Hallgassatok rám! Korábban ez a vadász egy tolvaj segítségével, lopással hozta létre ezt a töltést. Ezért amíg Vadzsra, a tolvaj él, Dvidzsavarman széllé változva kóboroljon egyedül! A tolvaj pedig mindaddig éljen, amíg élnek azok, akiktől ő valaha is lopott.

Miután Nárada beszédét meghallgatták, az összes követ távozott. A vadász tizenkét éven át kóborolt széllé változva a levegőben. Nárada így szólt Dvidzsavarman feleségéhez, Sílavatíhoz:

– Neked nincsen semmi bűnöd! Erényes cselekedeteid révén juss Brahmá világába!

A kiváló Sílavatí, miután meglátta széllé változott férjét, nem kívánt a mennybe menni. Ezért így szólt az értetlenül néző Náradához:

– Férjem nélkül nem kívánok Brahmához költözni. Ó, jaj! A férjemmel meg egyező testet kívánok ölteni. Amerre ő jár, arra kívánok én is menni. Vagy miféle megpróbáltatást kell még kiállnunk?

Sílavatí beszéde után Nárada boldogan így válaszolt:

– A test az élvezetekre koncentrál, úgyhogy elmondom neked a megfelelő aszkézist: Fürödj meg egy szent gázlónál, és tiszteld meg Sivat teljes odaadásoddal! Ezt követően fogyassz gumókat, gyökereket és gyümölcsöket, majd Sivat a szívedbe helyezve dicsérd a száz rudrát. Így még a bráhma na-gyilkos is képes megszabadulni minden bűnétől, akár nyolcszázszor is. Efelől ne legyen kétséged!

A tanítás befejeztével Nárada Siváról szóló imádságokat nyújtott át Sílavatínak, majd elköszönve köddé vált. Sílavatí a férje üdvéért elmondta a legkiválóbb imákat, és megszabadította őt a lopás vétkétől. Így mindketten a mennybe távoztak.

Ezt követően Vadzsra és sok más tolvaj is eltávozott. Jama magához hívatta őket, és így szólt hozzájuk:

– Bűnöket követtetek el, azok azonban véletlenül jóra fordultak. Minek az érde-meit kívánjátok hát először élvezni, a jó vagy a rossz cselekedeteitekét?

Vadzsrá és a többi tolvaj így válaszolt:

– Először a jócselekedeteink érdemét, majd csak utána a rosszét.

Jama erre így szólt hozzájuk:

– Menjetek gyorsan a mennybe feleségeitekkel együtt!

Ők erre mind egy kiváló vimánára felszállva a mennybe mentek, és dicsérték Dvidzsavarmant, aki feleségével bejárta az egész világot, és ganapativá válva a Kailásza csúcsán mulatott.

³ Családi pap.

⁴ Dévarátapura név jelentése: „istenek által adott város”.